

Koronakultur

Jakob Löfgren og Ida Tolgensbakk

Da koronapandemien traff Skandinavia våren 2020 snudde den opp-ned på mange aspekter ved hverdagslivet. Den stengte folk ute fra arbeidsplasser, sosiale møtesteder og vante rammer. Den endra måten vi kunne forholde oss til hverandre på. Noen kjempa for liv, helse og livsgrunnlag. Andre var isolert på hjemmekontor eller med hjemmeskole. De fleste av oss fulgte nyhetene kontinuerlig for oppdateringer fra myndighetene.

Høsten 2020 inviterte vi kolleger i Norden til å sende inn bidrag til å forstå hvordan pandemien ble opplevd og håndtert på et individuelt og kollektivt plan. Vi ba om kulturforskningsspektiver på pandemiens praksiser, opplevelser og uttrykksformer. Vi forventa oss studier av ekspressive former, siden det var det vi sjøl hadde jobba med. I en krise som den koronaviruset hadde skapt hadde det ikke overraskende dukka opp mange kreative uttrykksformer: regnbuetegninger i vinduer, konserter på balkonger, klapping for helsepersonell, kjedebrev og 'utfordringer' på Facebook, bryllupsfeiringer via videokonferanse. En mengde nye og gamle kulturelle former ble tatt fram eller skapt, spredd og tatt i bruk.

Bidragene vi fikk inn som svar på invitasjonen vår – der noen av dem blir presentert i dette nummeret av Tidsskrift for kulturforskning – var likevel først og fremst sentrert rundt det hverdagslige: nyorganise-

ringen av dagliglivet. Dagbøker, minner og de nære fortellingene. De første, dramatiske og redde dagene ble jo på mange måter raskt avløst av rutinen. Pandemiens omkalfatring av alle slags aktiviteter gikk ikke over etter det første sjokket, men måtte håndteres over tid, og krevde en tålmodig og sakte omorganisering. Over hele Norden måtte folk håndtere den nye hverdagen, enten det var i arbeidsliv eller fritid, fest eller protest. I dette volumet får vi et bilde av den nordiske hverdagen og de nye kulturelle praksisene som utvikla seg i løpet av pandemien. Virusset og den ennå pågående pandemien har satt spor i arbeidsliv, bevegelsesmønstre og tidsoppfatning, i fortellingene våre og i ritualene våre.

Hva vi ønsker å vise fram i dette spesialnummeret er en samtidig dokumentasjon av pandemien, i realtid, slik den har blitt sett av folklorister og etnologer i Norden. I dette nummeret kan man dermed lese studier av 'den nye hverdagen' som har oppstått, dens nye rutiner, fortellinger, festskikker og humor, i Norge, Sverige, Finland og Danmark.

I Lena Marander-Eklunds og Fredrik Nilssons bidrag får vi et innblikk i hvordan man under pandemien skapte mening i de aller første ukene av et korona-nedstengt Finland. Gjennom en analyse basert på Mary Douglas' forståelse av Kaos og Orden leder artikkelen oss gjennom konstruksjonen av

nye rutiner, kroppsligheter og romligheter i den finske hverdagen – og viser fram de negative kulturelle stereotypiene som oppsto om Hamstreren og den Reisende.

Tine Damsholt gir i bidraget sitt et innsyn i hvordan selve tiden så ut til å stoppe opp under lockdown i Danmark. I teksten sin beskriver Damsholt de nye rutiner, ritualer og følelser som oppsto i og med nedstengingen av det danske samfunnet. Gjennom å se på de kolliderende temporalitetene mellom den tidligere og den nåværende normaltilstanden får vi et innblikk i hvordan den danske hverdagens mikropraksiser endra seg i et nesten stillestående Danmark.

Når hverdagen har blitt radikalt forandra på grunn av Covid-19-virusets ankomst, har mennesker blitt nødt til å omvurdere og finne kreative løsninger under de ulike restriksjonene som til enhver tid har rådet i de nordiske landene. Det har ikke bare påvirket hverdagen, men også festen. Susanne Nylund Skogs artikkel tar tak i relasjonen mellom tradisjon og kulturarv, med utgangspunkt i hvordan koronapandemien endra julefeiringen i Sverige i 2020. Gjennom å analysere dagbokmateriale viser Nylund Skog hvordan tradisjonene tilpassa seg restriksjonene, gjennom ulike kreative romlige og digitale praksiser, men også hvordan visse symboler for den svenske jula ikke kan vike.

En pandemi skaper forestillinger og fortellinger på ulike måter og fra ulike synsvinkler. I sin artikkel analyserer Tove Ingebjørg Fjell hvordan pandemien har gitt opphav til motfortellinger og protester mot den norske regjeringens offisielle narrativ og kommunikasjon under pandemien. I Fjells analyse av beretninger fra tradisjonelle og digitale sosiale medier kan man lese hvordan pandemien også i Norge førte til at det ble satt spørsmålstejn ved myndighetenes handlinger i 2020.

En unntakstilstand som den vi nå er oppe i gir næring til humor online. I vårt eget bidrag i dette nummeret har vi valgt å studere den humoren som vi folklorister og etnologer har valgt å samle inn og spre i sosiale medier. Vi viser hvordan vårt eget felt raskt gikk i gang for å samle inn de nye praksiser og fortellinger som pandemien ga opphav til. Samtidig viser vi hva som kommer til syne i hva slags memer og annen humor vi har valgt å samle inn: vår egen felles arbeidsplasshumor og spøkefulle relasjon til pandemien og den nye digitale hverdagen.

Flere av forskerne som her presenterer sine studier baserer analysen sin på vanlige menneskers egne fortellinger om livet under pandemien. Damsholt bruker dagbøker. Nilsson og Marander-Eklund bruker svar sendt inn på en spørreliste fra arkivet Cultura. Nylund Skog har sett på dagbøker levert inn til et dokumentasjonsprosjekt i regi av Institutet för språk och folkminnen. De to siste bidragene baserer seg på mediemateriale, inkludert digitale og sosiale sådanne. Vi mener at tekstene til sammen gir et verdifullt bilde av hvordan pandemien ble håndtert i Norden, individuelt og kollektivt. Samtidig viser bidragene at også forskere har blitt nødt til å omstille seg og finne nye veier i en annerledes og til dels vanskelig hverdag. Kulturfagene har heldigvis etablerte former for kontakt ut i verden – gjennom spørrelister og liknende metoder – som lot seg gjennomføre selv i et nedstengt samfunn. Informantene våre har jo faktisk vært utilgjengelige annet enn gjennom skjjermer. Empirien vår har måttet bli henta fra det som til enhver tid har vært mulig å få tak i digitalt. Fysiske arkiver så vel som fysiske mennesker har vært avskåret fra oss.

Vi ser fram til å møte hverandre igjen.

Fram til vi møtes, håper vi dette nummeret av Tidsskrift for kulturforskning kan

minne om hvordan vi alle har samla, arbeidet, levd og blitt påvirka av den nye hverdagen, og at dette nummeret kan få stå som et dokument over hvordan vi i Norden sammen håndterte Covid-19. I stadig kul-

turell prosess og med et gedigent etnografisk arbeid: praktisk, kreativt, fortellende og med glimt i øyet.

Jakob Löfgren og Ida Tølgensbakk